

стандартів. Тому в сучасній соціокультурній ситуації значно зростає роль педагога нового покоління, майбутнього вихователя, фахівця в галузі музичної педагогіки й виконавства, який власними знаннями, уміннями, сформованою системою цінностей зможе якісно впливати на формування ціннісних орієнтацій особистості своїх вихованців у галузі музики. Від рівня опанування педагогом цінностей педагогічної діяльності та цінностей музичної культури залежить у кінцевому рахунку його професіоналізм.

Література

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124 – 129
2. Введение в педагогическую аксиологию: учебное пособие / В.А. Слостенин, Г.И. Чижакова. – М.: Академия, 2003. – 192с.
3. Исаев, И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя / И. Ф. Исаев. – Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2002. – 208 с.
4. Коберник Л.О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості / Л.О.Коберник // Наука і освіта // Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. – Одеса. – 2008. - № 4-5. – С.28-33.
5. Современный философский словарь / под общ. ред. В. Е. Кемерова, Т. Х. Керимова. - 4-е изд., испр. и доп. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2015. - 822 с.
6. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2001. – 719 с.

УДК 378.14.(477)

Н.Стефіна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри хорового диригування,
вокалута методики музичногонавчання
Навчально – наукового інституту культури і мистецтв
Сумського державного педагогічного університету імені
імені А.С.Макаренка

N. Stefina

Sumy State Pedagogical University
named after them A.S.Makarenko

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ВОКАЛЬНО – СЛУХОВИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНЬОГО АРТИСТА – ВОКАЛІСТА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

TO PROBLEMS OF THE STUDY OF THE SATISFACTION OF VOCAL - HEARING CURRENCIES IN THE FUTURE ARTIST - THE VOCALIST IN THE PROCESS OF FORMATION AND THEIR PROFESSIONAL PREPARATION: THEORETICAL ASPECTS

Анотація. У статті розглядаються теоретичні аспекти дослідження проблеми сутності вокально–слухових навичок та їх формуванню у майбутнього артиста – вокаліста в процесі фахової підготовки. Робота по формуванню вокально – слухових навичок є досить складним, довготривалим процесом і вимагає великої самовіддачі [4; 6; 7; 8]. Розвиток вокально – слухових навичок – одна із найважливіших цілей, що стоїть перед майбутнім артистом – вокалістом

Abstract. The article deals with theoretical aspects of studying the problem of the essence of vocal - acoustic skills and their formation in the future actor - vocalist in the process of professional training. Work on the formation of vocal-auditory skills is a rather complex, long-lasting process and requires a great deal of dedication. The development of vocal-acoustic skills is one of the most important goals facing the future actor-vocalist

Ключові слова: «слух», «вокал», «навички», «вокально – слухові навички», «майбутній артист - вокаліст».

Key words: "rumor", "vocal", "skills", "vocal - auditory skills", "the future actor - vocalist".

Постановка проблеми. Проблема розвитку і вдосконалення вокально – слухових навичок – це проблема, яка завжди гостро стояла і стоїть перед усіма вокалістами [1]. Можливість реалізуватися

майбутньому артисту – вокалісту і зберегти на довгі роки всю красу співацького голосу багато в чому залежить від того, наскільки правильно із самого початку навчання вокалу сформовані вокально – слухові навички.

Робота по формуванню вокально – слухових навичок є досить складним, довготривалим процесом і вимагає великої самовіддачі [4; 6; 7; 8]. Розвиток вокально – слухових навичок – одна із найважливіших цілей, що стоїть перед майбутнім артистом – вокалістом [6]. Від того наскільки добре студент – вокаліст оволодіває комплексом вокально – хороших навичок залежить його майбутня фахова діяльність як артиста – вокаліста.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема вокальної фахової підготовки формування вокально – слухових навичок у майбутнього артиста – вокаліста зокрема, висвітлена в дослідженнях вчених Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Л. Пашкіної, Г. Стасько, Г. Урбанович, Ю. Юцевича. Фізіологічний аспект розвитку вокально – слухових навичок розглядають вчені Л. Дмитрієв, В. Морозов, Р. Юссон, Ю. Юцевич та інші. Психологічні характеристики сутності і функціонування вокально – слухових навичок досліджувались Б. Тепловим.

Мета статті – розглянути теоретичні аспекти дослідження проблеми сутності вокально – слухових навичок та їх формування у майбутнього артиста – вокаліста в процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Поліфункціональність і багатогранність діяльності артиста-вокаліста, необхідність займатися виконавською діяльністю, визначають специфіку фахової підготовки педагогічному вищомунавуальному закладі. Вона полягає, перш за все, у необхідності формуваннявокально-технічних і вокально-слухових навичок у майбутнього артиста – вокаліста. Потреба здійснювати діагностичну діяльність щодо власного співу, оцінювати звучання власного співацького голосу, аналізувати його, знаходитинедоліки в голосоутворенні, визначати причини та знаходити шляхи їхподолання, викликає необхідність оволодіння майбутнім артистом-вокалістомвокально-слуховими навичками. З цього приводу А.Г. Менабені зазначає: «Сучасні методи вокально-педагогічного навчання поряд із зверненням довокальних навичок, повинні бути більше націлені на діяльність, що ґрунтуєтьсяна вокально-слухових навичках і прогнозуванні» [7, с. 13].

Будь-яка справа чи діяльність зароджується в найголовнішому слові: «навичка» або «навички». Що ж являє собою «навичка»?

У словнику – довіднику поняття «навички» визначається як повністю автоматизовані, інстинктоподібні компоненти вмінь, які реалізуються на рівні підсвідомого контролю [3, с. 156]. Для того щоб напрацювати навички, закріпити абордовести до автоматизму потрібновиконувативправи. Без постійних,систематичнихвправусівміння та навички, зазвичай, втрачаються, втрачаютьсвоїякості.На думку К. Ткаченка, «навичка» (англ. habit; Fertigkeit) - доведене доавтоматизму вміння виконувати цілеспрямовані дії, результат багаторазовогоповторення одних і тих же дій або вирішення типових задач.

За Ю. С. Юцевичем, «навички» - це психічні новоутворення, щозабезпечують автоматизм виконання певних дій. Розрізняють навички рухові,мисленневі, мовленневі, інтелектуальні, сенсорні, перцептивні тощо. У музичнійдіяльності важливу роль відіграють вокальні, диригентські, ігрові та іншінавички.

О.С. Веронін розглядає поняття «навичка» як уміння, доведене до автоматизму; компонент практичної діяльності, що виявляється в автоматизованому виконанні необхідних дій, доведених до досконалості шляхом багаторазового повторення.

За теорієюО. М. Леонтьєва, «навички» - це синтетична операція, котраможе бути не тількируховою, а йперцептивною, мнемімічною, розумовою, мовною тощо.

Багато науковців вважають, що навички - це повністю автоматизовані, інстинктоподібні компоненти вмінь, які реалізуються на рівні несвідомого контролю. Для того щоб напрацювати навички, закріпити або довести їх до автоматизму потрібно виконувати вправи. Без постійних, систематичних вправ усі вміння та навички, зазвичай, втрачають свої якості.

Узагальнюючи вищевказане ми вважаємо, що «навичка» - це доведене до автоматизму вміння вирішувати той чи інший вид завдання (найчастіше - руховий). Будь-який новий спосіб дії, відбуваючись спочатку як деяка самостійна, розгорнута і усвідомлена дія, в результаті багаторазових повторень, перетворюється на навичку.

Величезна кількість спеціальних навичок пов'язують із здійсненням різних видів діяльності (побутової, навчальної, фахової). Як тлумачать у сучасній термінології, «навички» відносять до змісту процедурної пам'яті. Вміння формувати та відтворювати навички — один із пріоритетних показників загальної інтелектуальної потенції і збереження. Навички властиві будь-якій живій істоті.

Фізіологічним механізмом навичок є динамічний стереотип. Несвідомі навички, що складаються під час пристосування до навколишнього середовища, навички характерні для тварин, проте аналогічні їм за психічним механізмом виникають і у людини. Але поки вони не усвідомлені, їх

практично не можна передати іншій людині. Тільки осмислені, усвідомлено розчленовані і об'єднані в системи навички, як вища їх форма, дають можливість людині зберігати свідомий контроль за своїми діями і порівняно легко їх перебудувати.

При наявності навичок діяльність людини відбувається швидше і продуктивніше. Відповідно до видів дій розрізняють і види навичок: рухові, сенсорні (дії за сприйманням), інтелектуальні. Навички необхідні в усіх видах діяльності: навчальній, трудовій, ігровій тощо.

Психологи розрізняють навички перцептивні, інтелектуальні і рухові, а також:

- 1) навички початково автоматизовані, що формуються без усвідомлення їх компонент;
- 2) навички вдруге автоматизовані, що формуються з попереднім усвідомленням компонент дії; вони легше стають свідомо контрольованими, швидше удосконалюються і перебудовуються.

На думку А. Менабені, «вокально-слухові навички» це автоматизовані дії [7]. До вокально-слухових навичок вона відносить: співацьку поставу, правильне співацьке дихання, співацьке звукоутворення, звуковедення, чітку співацьку дикцію, чистоту інтонації, вокальну моторику, її гнучкість; усвідомлення співаком власного співу, власного аналізу і користування.

Ю.Є. Юцевич вважає спів досить складним процесом, а «вокально-слухові навички» автоматизованими діями, що забезпечують співацьку діяльність. На його думку, розвиток вокального слуху сприятиме оволодіння артистом-вокалістом такими вокально-слуховими навичками, як: співацьке дихання (правильне співацьке голосоутворення), дикція, рухливість голосу, чистота інтонування, усвідомлення і коригування якості власного співу [11].

Цікавою є точка зору В. Антонюк щодо визначення «вокально-слухових» навичок артиста-вокаліста. Вона вважає, що вокально-слухові навички – це доведення до автоматизму вміння виконувати власні співацькі дії. Тому до основних вокально-слухових навичок вона відносить: глибоке інтелектуально-емоційне усвідомлення співаком якості власного співу, моделювання співацького процесу за допомогою власних відчуттів, чистоту інтонування [1].

Як зазначає О. В. Маруфенко, «вокально-слухові навички» - це автоматизовані дії, які є сукупністю фізіологічних та психологічних складових. Фізіологічним механізмом вокально-слухових навичок є нейродинамічний стереотип, який є системою умовно-рефлекторних зв'язків кори головного мозку. Вона стверджує, що забезпечення процесу формування вокально-слухових навичок здійснюється нейродинамічними механізмами, які є нейрофізіологічним підґрунтям котрі формують дані навички.

О. М Павленко вважає, що вокально-слухові навички виробляються на базі власного співацького досвіду, багаторазового прослуховування різних співаків, спілкування з вокалістами тощо. До вокально – слухових навичок він відносить співацьке дихання, співацьке звукоутворення, звуковедення, дикцію, чистоту інтонування, усвідомлення співацьких дій [9].

Педагоги-вокалісти, зазвичай, до «вокально-слухових навичок» відносять комплекс наступних навичок: знання вокальної теорії та методики, практичні та слухові вміння, що формуються в процесі власного співу, за допомогою слухового самоконтролю під час прослуховування та аналізузвучання голосу інших вокалістів. А вокально-слуховий контроль – це вміння з допомогою вокального слуху контролювати всі деталі процесу власного вокального співу.

Спираючись на вищесказане ми вважаємо, що «вокально-слухові навички» - це комплекс автоматизованих дій всього голосового апарату, який час співу контролює співацький процес артиста-вокаліста. На нашу думку, вокально-слухові навилки успішно розвиваються лише при усвідомленому(а немеханічному), багаторазовому повторенні однієї і тієї ж вправи.

Узагальнюючи вище сказане до структури вокально-слухових навичок ми відносимо наступні:

- правильну співацьку поставу;
- співацьке дихання;
- співацьке звукоутворення (атаку, звуку: м'яка, тверда, придихова) і звуковедення (legato, staccato, nonlegatotoщо);
- тембр співацького голосу;
- співацьку дикцію та артикуляцію;
- чистоту інтонування (точне відтворення голосом висоти звука, вміння відрізнити чисте звучання від фальшивого);
- нервово-м'язовий комплекс вокальної моторики;
- складну навичку комплексного аналізу явища голосоутворення, що включає в себе як аналіз слухового сприйняття, так й ідеомоторний аналіз рухових процесів, котрі, народжують голос із передбаченням ймовірного супроводу рухових процесів вібро-, баро- та про пріорецепцій;
- глибоке інтелектуально-емоційне усвідомлення співаком суті співу;

- взаємодія багатьох відчуттів: слуху, м'язового відчуття, вібраційної чутливості, барорецепції;
- моделювання співацького процесу за допомогою власних відчуттів («дихання-гортань-резонатор»);
- система добре розвинених та регульованих зворотніх зв'язків голосового апарату;
- вокально-слуховий контроль вокальних деталей власного вокального співу.

Висновки. Формування вокально-слухових навичок у майбутнього артиста-вокаліста відбувається в процесі вокально-слухової діяльності під час занять з таких навчальних дисциплін: «Постановка голосу», «Вокал», «Вокальний ансамбль», «Хоровий клас». В основі цілеспрямованого розвитку вокально – слухових навичок лежить:

- 1) накопичення майбутніми артистом – вокалістом вокально – слухових уявлень;
- 2) сприйняття та аналіз звучання співацького голосу вокалістів (діагностика) та власного (самодіагностика) співу;
- 3) порівняння звучання власного голосу з власними вокальними сприйняттям та емоціональними слуховими уявленнями.

Це вимагає від майбутнього артиста – вокаліста формування високого рівня розвитку вокально – слухових навичок, а саме навичок управління власними фонаційними процесами.

Література

1. Антонюк В. Вокальна педагогіка: підручник. – Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с.
2. Веронин А. С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике. Национальная педагогическая энциклопедия. – Режим доступа: <http://didacts.ru/termin/navyki.html#item-20325>.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь. – 376 с.
4. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики. – Москва, 1967. – Часть 1. – 597 с.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность // Избранные произведения в 2-х тт.. – Москва: Педагогика, 1980. – Т 2. – 294 с.
6. Маруфенко О. В. Проблеми вокально – педагогічної підготовки майбутніх вчителів. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcija_s_s5_4.php
7. Менабені А. Г. Методика обучения сольному пению. – Москва: Просвещение. 1987. – 93 с.
8. Морозов В. П. Искусство резонансного пения. – Москва, 2002. – 141 с.
9. Павленко О. М. До проблеми використання музичних комп'ютерних програм у професійній підготовці майбутнього вчителя музики // Наукові записки. – Серія «Психолого – педагогічні науки». – Ніжин, 2014. - № 1. – С. 198-206.
10. Ткаченко К. С. Психология. А-Я Словарь. – Москва: ФАИР-ПРЕСС. МаркКордуэлл, 2000.
11. Юцевич Ю. Є. Музыка. Словник – довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 352 с.

УДК 378.032-014.5

І.Сточко,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

I.Stochko
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL BASES OF ARTISTIC TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF LABOR ACTIVITY

Анотація. Дана стаття присвячена висвітленню сутності інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти. Реалізація даних освітніх технологій у підготовці майбутніх фахівців у галузі початкової освіти є одним з шляхів удосконалення процесу навчання у сучасному гуманітарному вищому навчальному закладі, який дає можливість сформувати компетентного вчителя-професіонала, здатного творчо застосовувати здобуті знання, уміння й навички у галузі художньо-педагогічних інновацій.